

O B S A H

Předmluva	VII—X
Obsah	XI—XIV
Seznam literatury	XV—XVII

Terminologický úvod.

Aktivní a pasivní postoj k právu. Tvoření a poznávání práva. Tradiční rovnice mezi nalézáním práva a soudnictvím. Soudnictví je pravotvorba. Nalézání práva jako species pravotvorby: je zvlášť kvalifikované a upravené přezkoumávání práva spojené s vytvořením nové právní normy navazující na přezkoumaný a zjištěný právní stav předchozí.

1—3

Nejasnost v pojmu normy.

Právní řád jako soubor norem, včetně konkrétních norem smluvních a mimosmluvních. Vysvětlení tvorby norem odkrývá platné normy a je centrální problém právního poznávání. Jak dynamické a mnohostupňovité pojetí práva vyřešilo problém tvorby práva. Nejasnosti pojící se ke vzniku norem mimosmluvních. Mají svůj kořen v nedomyšlení dynamického hlediska na právo a v neujasněnosti pojmu normy, jež se mylně ztotožňuje s delegovaným normotvorným projevem, tedy s jedním z typů skutkových podstat.

4—6

Norma je to, co býti má.

Weyrův a Kelsenův dualismus přírody a norem a jeho vztah k filosofii Kantově a Schopenhauerově. Svět nutnosti a svět platnosti. Platnost, resp. normu můžeme definovati jedinečně jako „to, co býti má“, při čemž slovíčko „to“ vyjadřuje jsoucnost ve smyslu noetickém. Norma není proto ani soud ani projev vůle a nemůžeme ji převést na kausální existenci. Neubauerův monismus, hledající normu ve slovním výrazu o tom, co býti má, nerozlišuje skutkovou podstatu a normu jí podmíněnou. Není s to vysvětlit problém platnosti. Interpretace a aplikace.

7—15

Norma a ideál.

Běžná záměna normativního světa s ideálním stavem věcí znamená záměnu platnosti s tím, co podle normy býti má (s podmíněnou skutkovou podstatou, obsahem normy). Z toho vznikl Tardyho pokus překonat Weyrův dualismus přírody a norem podřazením obou pojmu možnosti. Požadavek uskutečnitelnosti obsahu normy. Weyr, Sedláček, Neubauer. Pokud i normativní teoretikové zaměňují obsah norem s normativním světem. Gerlich a Rouček. Předmětem normativního poznávání nejsou povinné zjevy, nýbrž povinnosti (normy). Weyr, Engliš.

16—23

Norma a příroda.

Neubauerův pokus o překlenutí Weyrova dualismu, resp. Englišova trialismu. Vůle jako společný objekt kausálního, normativního a teleologického poznávání. Spojitost mezi světem kausálním a normativním je u Neubauera sprostředkována tím, že v normě vidí projev delegovaného normotvůrce. Ten je však pouze jedním z typů podmiňující skutkové podstaty normy. Požadavek rozlišovati právní akt a právní normu. Weyrův dualismus předpokládá ostrou distinkci mezi normou a podmiňující skutkovou podstatou. Není to zdvojení předmětu normativního poznávání. Smlouva a obligace (Weyr, Kelsen).

24—33

Právní věda a věda o právu.

Kallabova skutečnost a Weyrova noetická jsoucnost. Tvořivá funkce právní vědy jeví se v tom, že právní materiál pořádáme pomocí normativní hypotese (nejvyšší normy) a tak z něho vyvozujeme platné (objektivní) normy. Od tohoto „tvoření“ musíme však rozlišovati tvorbu práva v pravém slova smyslu, jevící se v uskutečňování pravotvorných skutkových podstat. Normy jsou objektivní, hoví-li hypotese normativního poznávání. Právní věda tyto normy odkrývá a normotvůrce, tvořící své akty v rámci objektivních norem, musí je znát. Proto i právní praktik hledá objektivní normy. Kallabova „vůle k dobru“ či „hodnota dobra“ jako předpoklad normativního poznávání: je požadavkem logického myšlení v rámci toho, co býti má. Kallabova „věda o právu“ zabývá se kausální stránkou skutkových podstat.

34—51

O rovnocennosti kausálního a normativního poznávání.

Námítky proti této rovnocennosti a jejich vyvrácení (Weyr). Kausální existenci a normativní platnost musíme předpokládat. Nesouhlas v poznatech jednotlivých dogmatických věd právních. Přirozenoprávní teorie jako snaha po jednotnosti normativních poznatků. Normativní poznávání pracuje s hypotesou nejvyšší normy a tím je relativnější kausálního. Zda je předpoklad původní normy totožný s předpokladem platnosti.

52—57

Právní norma.

Weyrova, Kelsenova a Sedláčková definice právní normy. U Weyra je určena posloupností ze zvoleného ohniska právního řádu. Kelsenův pokus o obsahové vymezení právní normy pomocí konstrukce dvojnomy a momentu donucení. Weyrova kritika. Kelsenův odpor vůči jakékoliv ideologii a vůči eticky zabarvenému pojmu povinnosti. Vymezení právní povinnosti momentem donucení vede k metajuristickému pojmu trestu. Weyrovy neshody při určení, co je povinností a co pouhým předpisem o náležitosti skutkových podstat. Určitému kvantu ideologie neunikneme; musíme si vypomáhat pomůckou „chtěností“. Heteronomnost jako znak právní normy (Sedláček). I Sedláček určuje však právní normu její odvoditelností z ohniska právního řádu. Ohnisko obsahové a formální (delegační). Je hypotesou a přínosem poznávajícího subjektu. Jeho determinace podle zásad účelnosti. Princip ekonomie poznání. Kelsen, Pitamic, Sander. Primát práva vnitrostátního a mezinárodního. Kallabovo rozlišování norem objektivních od norem zdánlivých.

58—77

Poznávání právních norem.

Předpokládá poznání normotvorné skutkové podstaty. Opuštění statického hlediska na právo a jeho zatlačení hlediskem dynamickým. Kausální a teleologický výklad skutkových podstat. Právní historie. Schema normotvorného procesu. Skutkové podstaty abstraktní a konkrétní, podmiňující a podmíněné (Sedláček). Dvojí prvek skutkových podstat: děj (prvek kausální) a jeho normativní relevance. I skutkové podstaty vypovídající o svém právním významu zůstávají jen skutkovými podstatami a nesmíme je zaměňovati s normami. Nesprávnost dikce, že jsou shora skutkovými podstatami a zdola normami. Oprávněnost distinkce mezi smlouvou a obligací (Kelsen). Smluvní normy s abstraktním obsahem a jejich podobnost normám zákonným. Pojem aplikace a pokud ji provádí právní věda a právní praxe. Vázanost právní praxe daným právním stavem a jeho zjišťování. Intelektuální a tvořivá stránka činnosti právního praktika. Nalézání práva. Převaha intelektuální činnosti v soudnictví. Proč jemu přiznává běžná nauka deklaratorní povahu. Šťastný, Gerlich, Weyr, Kallab.

78—92

Význam skutkových podstat.

Závislost norem na existenci skutkových podstat. „Vznik“ a „zánik“ norem (Kelsen). Časová determinace obsahu norem (podmíněné skutkové podstaty). Zásada, že z toho, co jest, nelze souditi na to, co býti má. Osud norem je však spjat s osudem podmiňujících skutkových podstat. Utajené normy. Normy založené skutečnostmi psychickými. Hexnerův požadavek manifestace norem. Pojem právního materiálu a právních pramenů (Bulín, Weyr). Hermeneutika, rekonstrukce a interpretace normy (Sedláček).

93—104

Tvorba práva.

Platnost nelze vytvořiti, musíme ji předpokládat. Norma je nad normotvůrcem. Pravotvorba je identická s uskutečňováním skutkových podstat. Normotvorba delegovaná a roztřídění pravotvorných skutkových podstat. Povinné, nepovinné a zakázané pravotvorné lidské činy. Automatická normotvorba (Hora). Sanderovo popření předprocesních subjektivních práv. Kritika konstrukce automatické normotvorby (Weyr, Bulín, Kubeš, Šťastný, Gerlich, Neubauer).

105—118

Právní proces a jeho kategorie.

Pojem procesu. Rovná se ucelené normotvorné skutkové podstatě. Užší pojem procesu je totožný s delegovanou normotvorbou. Proces v pojetí běžné nauky (Weyr). Též výkon povinnosti je činnost normotvorná; vzniká jím soluční norma (Sedláček). Kategorie procesů: normotvorba delegovaná a povinnostní. Pojem orgánu. Zákonodárství, správa a soudnictví (Merkel). Problém hierarchie norem (Bulín, Weyr). Hierarchie norem je dána jedine logickou aprioritou a aposterioritou norem. Pojem souřadnosti norem: tato tkví v schopnosti norem vzájemně si derogovat podle pozitivně právní věty *lex posterior*. Smluvní proces a jeho nepovinnostní charakter. Rozlišení správy a soudnictví (Merkel).

119—134

Nalézání práva.

Patří do delegované a povinnostní pravotvorby. Vázanost delegáta daným právním stavem a zkoumání této vázanosti. Kognitivní stránka činnosti delegáta. Případy, kdy právní řád předpisuje a upravuje zkoumání delegace před vydáním normotvorného aktu. Autoritativní charakter výroku delegáta o delegaci projevuje se v konstitutivnosti výroku. Jeho obsah „pro veritate habetur“, t. j. výrok stává se právně relevantní skutečností. Autoritativní charakter výroku delegáta o daném právním stavu. Rozbor myšlenkového postupu delegáta, zjišťujícího daný právní stav, a kontrola tohoto postupu. „Nalézání“ práva jako poznávání daného právního stavu, spojené s autoritativním výrokem. Běžná nauka přehlížela konstitutivní stránku činnosti soudcovy, kdežto normativní škola naopak zatlačovala stránku kognitivní. Sanderovo, Binderovo a Goldschmidtovo popření předrozsudečných norem. Gerlichova kritika konstrukce předrozsudečné normy. Konsumpce této normy normou rozsudečnou (Sedláček). Pojem přezkoumávání práva. Též opravné stolice tvoří nové právní normy, které konsumují normy stolic nižších (Bulín). Jejich činnost je však převážně intelektuální.

Delegovaný lidský projev jako nejvýznačnější normotvorná skutečnost. Musí vyhovovat principu legality, t. j. odpovídat danému právnímu stavu. Proto jemu předchází poznání tohoto stavu, t. j. teorie.

135

Rejstřík

151